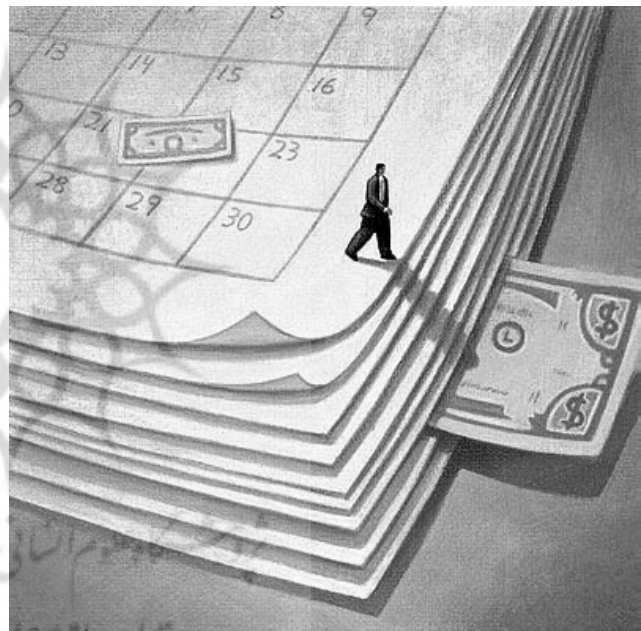

ارزیابی بسته‌های سیاستی - نظارتی بانک مرکزی

دکتر علی ارشدی*

حسین میسمی**

۱. مقدمه

همین رستا، در ادامه به بررسی چهار بسته سیاستی - نظارتی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۷ پرداخته می‌شود و ویژگی‌های شاخص این بسته‌ها در قالب سه سرفصل سیاست‌های اعتباری، پولی و نظارتی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

۲. سیاست‌های اعتباری

اهم سیاست‌های اعتباری اتخاذ شده در بسته‌های بانک مرکزی در مواردی همچون پیشنهاد اعمال تغییرات در مانده تسهیلات بخشی، چگونگی پرداخت تسهیلات مسکن و سقف مجاز انواع تسهیلات قابل

از سال ۱۳۸۷ بانک مرکزی اقدام به تهیه و ارائه چارچوب سیاست پولی تحت عنوان بسته‌های سیاستی - نظارتی نمود. بسته‌های تهیه‌شده در چهار سرفصل سیاست‌های پولی، اعتباری، نظارتی و نظام‌های پرداخت، دستورالعمل‌های مصوب شورای پول و اعتبار و بانک مرکزی را برای سال پیش‌روی مؤسسات اعتباری ابلاغ می‌نمایند. از ویژگی‌های مهم این بسته‌ها می‌توان به ایجاد شفافیت در سیاست‌گذاری پولی، امکان ارزیابی عملکرد بانک مرکزی و ارزیابی کارایی سیاست‌های اتخاذ شده اشاره نمود. این موضوع تا پیش از سال ۱۳۸۷ وجود نداشت. در

* استادیار گروه مدلسازی، پژوهشکده پولی و بانکی.

** کارشناس ارشد پژوهشی، گروه بانکداری اسلامی، پژوهشکده پولی و بانکی و دانشجوی دکترای رشته معارف اسلامی و اقتصاد، دانشگاه امام صادق (ع)

که به دلیل عدم وجود بانک‌های توسعه‌ای در کشور غالباً اهداف توسعه‌ای و بخشی دولت از طریق این‌گونه سهمیه‌بندی‌ها و مشوق‌ها دنبال می‌شود،^۱ در حالی که مؤسسات اعتباری خصوصی متناسب با سازوکار بازار اعتبارات خود را تخصیص می‌دهند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد بانک مرکزی هنگام دنبال نمودن اهداف بخشی و توسعه‌ای اولاً ملاحظات خصوصی و دولتی بودن را در نظر گیرد و ثانیاً اقدام به طبقه‌بندی بانک‌ها حداقل به نسبت سرمایه و دارایی در اختیار نموده و سپس به ارائه سهمیه‌های پیشنهادی و مشوق‌های لازم متناسب با جایگاه بانک مربوطه در نظام پولی کشور اقدام نماید.^۲

در خصوص ضابطه پرداخت تسهیلات مسکن (جدول ۲) ملاحظه می‌گردد که از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ همچنان بانک مرکزی پرداخت تسهیلات خرید را توسط مؤسسات اعتباری و شرکت‌های تابعه (به استثنای بانک مسکن) ممنوع نموده است. این سیاست به خوبی توانست نقش مؤثری در کنترل بازار مسکن از نظر رشد حباب‌گونه قیمت به دلیل حملات سفته‌بازی ایفا نماید. از اقدامات دیگر بانک مرکزی در حمایت از بخش مسکن می‌توان به پرداخت خطوط اعتباری به این بخش در قالب مسکن مهر و از طریق بانک مسکن اشاره نمود. بر این اساس در صورتی که بازپرداخت این خطوط اعتباری منوط به پرداخت تقسیطی از سوی خریداران مسکن مهر گردد، آنگاه از میزان توانایی مدیریت بانک مرکزی بر آن بخش از پایه پولی که در اختیار دارد تا مدت زمان مدیدی کاسته خواهد شد و این شیوه‌ای است که

جدول ۱- سهمیه‌های اعتباری ابلاغی بانک مرکزی (درصد)

بخش	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
کشاورزی	۲۵	۲۵	۲۵	۲۰
صنعت و معدن	۳۳	۳۵	۳۷	۳۷
ساختمان و مسکن	۱۶	۲۰	۲۰	۲۵
بازرگانی و خدمات	۱۷	۱۲	۱۰	۸
صادرات	۹	۸	۸	۱۰

جدول ۲- ضابطه پرداخت تسهیلات مسکن

۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
ممنوعیت خرید	ممنوعیت خرید	-	ممنوعیت خرید
صرفاً ساخت	صرفاً ساخت	-	صرفاً ساخت

با پایین آمدن نرخ سود عقود مشارکت، تقاضا برای این تسهیلات نیز افزایش می‌یابد که این مسأله پیامدهایی نظیر افزایش رانت، گسترش مطالبات معوق، گسترش فعالیت‌های شرکتی بانک‌ها به همراه خواهد داشت

ارائه می‌باشد. بر این اساس سهمیه‌های پیشنهادی بانک مرکزی در خصوص تخصیص بین‌بخشی مؤسسات اعتباری (جدول ۱) هر ساله در بسته‌های این بانک ارائه می‌گردد. نکته‌ای که در این میان وجود دارد آن است که معمولاً عملکرد مؤسسات اعتباری با سهمیه‌های پیشنهادی مغایرت دارد که بخشی از این مغایرت ناشی از عدم وجود ظرفیت جذب منابع متناسب با سهمیه پیشنهادی در بخش مذکور می‌باشد. برای مثال چگونه می‌توان انتظار داشت یک بانک خصوصی ۲۵ درصد منابع خود را به بخش کشاورزی تزریق نماید. از سوی دیگر، پس از آنکه در سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ تغییرات چندان قابل توجهی در سهمیه‌بندی پیشنهادی رخ نداد، در بسته ۱۳۹۰ بانک مرکزی به کاهش ۵ درصدی سهمیه بخش کشاورزی اقدام نموده و معادل آن را به بخش ساختمان افزوده است. همچنین در بسته ۱۳۹۰ سیاست‌های تشویقی نظیر تخفیف نسبت سپرده قانونی و پرداخت یارانه سود برای آن دسته از مؤسسات مالی که نسبت‌های فوق‌الذکر را رعایت نمایند، پیش‌بینی گردیده است. بر این اساس این نکته ضروری به نظر می‌رسد

جدول ۳- نرخ سپرده قانونی انواع سپرده‌ها

بخش	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
سپرده قرض‌الحسنه	۱۲	۱۰	۱۰	۱۰
سپرده‌های دیداری	۲۰	۱۷	۱۷	۱۷
سپرده‌های کوتاه‌مدت (کمتر از یک سال)	۱۷	۱۶	۱۵/۵	۱۵/۵
سپرده‌های یک‌ساله	۱۷	۱۵	۱۵	۱۵
سپرده‌های دوساله	۱۵	۱۳	۱۱	۱۱
سپرده‌های چهارساله	۱۴	۱۲	۱۰	۱۰
سپرده‌های پنج‌ساله	۱۱	۱۰	۱۰	۱۰

خلاف رویه معمول بانک‌های مرکزی در مدیریت پایه پولی است.

۳. سیاست‌های پولی

مهم‌ترین وجه سیاست پولی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مدیریت نرخ‌ها از سوی آن می‌باشد. بر این اساس از حیث مدیریت بانک مرکزی بر انواع نرخ‌ها شامل نرخ سپرده قانونی، نرخ سود علی‌الحساب انواع سپرده و نرخ تسهیلات اعم از مبادله‌ای و مشارکتی (جدول ۳) مشاهده می‌گردد که نرخ سپرده قانونی انواع سپرده‌ها پس از آنکه در سال ۱۳۸۸ بین ۱ الی ۲ درصد از انواع آن کاسته شد، به تدریج با تغییرات کمتری مواجه گردید، به طوری که در سال ۱۳۸۹ تنها سه نوع از سپرده‌ها شامل سپرده‌های کوتاه‌مدت، دوساله و چهارساله با کاهش مواجه گردیده و در بسته سال ۱۳۹۰ نیز کلیه نرخ‌ها بدون تغییر نسبت به سال پیش از آن تعیین گردید. نکته قابل تأمل در این میان آن است که نرخ سپرده قانونی مؤثر بانک‌ها در عمل کمتر از مقادیر مصوب می‌باشد که علت بروز این مسأله در افزایش بدهی سیستم بانکی به بانک مرکزی است، به گونه‌ای که این متغیر از محدوده ۲۰ درصدی پایه پولی در سال ۱۳۸۵ اکنون به حدود ۴۰ درصد بالغ

گردیده است که این مسأله از یک سو گویای فشار روزافزون بر منابع سیستم بانکی بوده و از سوی دیگر خارج شدن ابزار نرخ سپرده قانونی از کارکرد کلاسیک خود در نظام بانکی می‌باشد. برای مثال در سال ۱۳۸۷ سهم سپرده قانونی از کل دارایی‌ها معادل ۵ درصد بوده است و در همین حال سهم بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی معادل ۶ درصد رقم کل ترازنامه می‌باشد.

از سال ۱۳۸۷ در نرخ سود علی‌الحساب انواع سپرده (جدول ۴) که بدون شک مهم‌ترین نقش را در تجهیز منابع سیستم بانکی بر عهده دارد، یک روند نزولی مشاهده می‌گردد و این در شرایطی است که بر اساس دو سطر آخر جدول مذکور مشاهده می‌گردد که نرخ بازدهی واقعی به مراتب کمتر از نرخ بازدهی اسمی است. همچنین ملاحظه می‌گردد که در سال ۱۳۸۸ علی‌رغم کاهش قابل توجه نرخ‌های سود به دلیل کاهش نرخ تورم، بازه نرخ سود واقعی نسبت به دو بازه دیگر، افزایش قابل توجهی دارد. به هر ترتیب اعمال سیاست کاهش مستمر قیمت تمام‌شده منابع برای بانک‌ها از سوی بانک مرکزی می‌تواند در سال ۱۳۹۰ چالش‌هایی را برای سیستم بانکی به وجود آورد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- در صورتی که نرخ تورم در سال ۱۳۹۰ افزایش قابل توجهی داشته باشد، در این صورت سپرده‌گذاران در سبب دارایی‌های خود تجدید نظر می‌نمایند که این مسأله می‌تواند از یک سو امکان شکل‌گیری حباب‌های قیمتی را در سایر بازارهای دارایی فراهم کند و از سوی دیگر به معنی خروج منابع از سیستم بانکی می‌باشد، در این صورت بانک‌ها به تمهیداتی نظیر فروش اوراق مشارکت، گواهی سپرده و استقراض بیشتر از

پیشنهاد می‌گردد بانک مرکزی هنگام دنبال نمودن اهداف بخشی و توسعه‌ای اولاً ملاحظات خصوصی و دولتی بودن را در نظر گیرد و ثانیاً اقدام به طبقه‌بندی بانک‌ها به نسبت سرمایه و دارایی در اختیار اقدام نموده و سپس به ارائه مشوق‌های لازم متناسب با جایگاه بانک مربوطه در نظام پولی کشور اقدام نماید

جدول ۴- نرخ سود علی‌الحساب انواع سپرده‌ها

انواع سپرده	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
کوتاه‌مدت ۱ تا ۳ ماهه	۱۲	۹	۶	-
کوتاه‌مدت ۳ تا ۶ ماهه	-	-	۸	۶
کوتاه‌مدت ۶ ماه تا ۱ ساله	تا سقف ۱۷	*۱۲	۱۱	*۱۰
یک‌ساله	-	۱۵	۱۴	۱۲/۵
دو‌ساله	-	۱۶	۱۴/۵	۱۳
سه‌ساله	-	۱۶/۵	۱۵	۱۴
چهارساله	-	۱۷	۱۶	۱۴/۵
پنج‌ساله	۱۹/۵	۱۷/۵	۱۷	۱۵
نرخ تورم	۲۵/۴	۱۰/۸	۱۲/۴	-
بازده نرخ سود واقعی	(-۵/۹ و -۱۳/۴)	(+۶/۷ و -۱/۸)	(+۴/۶ و -۶/۴)	-

* برای بانک‌های خصوصی امکان افزایش تا ۱۴ درصد امکان‌پذیر بود.

- در بازارهای نظیر اجاره ملکی، گرایش مالکان به سمت کاهش میزان رهن و افزایش اجاره خواهد بود.

در خصوص نرخ سود تسهیلات (جدول ۵) پس از آنکه در بسته ۱۳۸۷ در نرخ عقود مبادله‌ای ۲ درصد کاهش رخ داد تا سال ۱۳۸۹ تغییرات خاصی صورت نگرفت و از آنجا که نرخ عقود مشارکتی در این میان با محدودیتی مواجه نبود، لذا بانک‌ها به سمت این عقود متمایل گردیدند. در بسته ۱۳۹۰ بانک مرکزی برای نخستین بار اقدام به ایجاد محدودیت برای عقود مشارکتی نمود. بر این اساس هر چند از سود مشارکت بانک‌ها به واسطه بسته جدید کاسته شد ولی از آنجا که بین

بانک مرکزی روی می‌آورند. از آنجا که در بسته ۱۳۹۰ باز خرید اوراق پیش از سررسید در بانک‌ها امکان‌پذیر نیست، لذا این نوع تأمین مالی که به نوعی دور زدن نرخ‌های سود پایین تلقی می‌شود نیز با مشکلاتی مواجه می‌گردد.

- به دلیل آنکه بخش قابل توجهی از منابع در اختیار بانک‌های خصوصی، از سپرده‌های بلندمدت تشکیل گردیده است، لذا کاهش مجدد نرخ‌های سود به خصوص در این سپرده‌ها، تمدید قراردادهای سررسید شده مشتریان در سال ۱۳۹۰ و نیز جذب سپرده‌های جدید را با مشکلاتی مواجه می‌سازد.

جدول ۵- نرخ سود تسهیلات، اوراق مشارکت و حق الوکاله بانکی

انواع قراردادها	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
عقود مبادله‌ای	۱۲ درصد بانک دولتی	۱۲ درصد بانک دولتی	با سررسید کمتر از ۲ سال = ۱۲ درصد	با سررسید کمتر از ۲ سال = ۱۲ درصد
	۱۳ درصد بانک خصوصی	۱۳ درصد بانک خصوصی	با سررسید بیشتر از ۲ سال = ۱۴ درصد	با سررسید بیشتر از ۲ سال = ۱۴ درصد
عقود مشارکتی	حداقل معادل ۳ درصد + نرخ تورم	توافقی	توافقی	بین ۱۴ الی ۱۷ درصد
نرخ سود علی‌الحساب اوراق مشارکت	متناسب با سود حاصل از طرح	سود سپرده متناظر	اوراق مشارکت بانک مرکزی = سود سپرده متناظر + حداکثر ۲ درصد اوراق مشارکت دولتی = سود سپرده متناظر + حداکثر ۱ درصد	اوراق مشارکت دولتی = سود سپرده متناظر + حداکثر ۱ درصد
نرخ حق الوکاله بانک‌ها	حداکثر ۳ درصد	حداکثر ۳ درصد	۲/۵	۲/۵

اسلامی با چالش اساسی مواجه است و آن اینکه سازوکار مشخصی برای تشخیص سهم بانک در عقود مشارکتی وجود ندارد.

۴. سیاست‌های نظارتی

یکی دیگر از بخش‌های بسته‌های بانک مرکزی اختصاص به سیاست‌های نظارتی اتخاذ شده دارد. به دلایلی همچون انحراف تسهیلات پرداخت شده به مشتریان از قرارداد، گسترش مطالبات معوق و افزایش بی‌رویه مؤسسات اعتباری فاقد مجوز، بانک مرکزی در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به این بخش نموده است و بر این اساس در جدول ۶ تعدادی از فعالیت‌های نظارتی بانک مرکزی در بسته‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۰ ذکر گردیده است.

در ادامه به منظور اطلاع از چگونگی آخرین وضعیت اجرایی اقدامات تکلیف شده در بسته‌های سیاستی - نظارتی جداول ۷ تا ۹ ارائه گردیده است.

جدول ۶ - فعالیت‌های کنترلی و نظارتی

۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷
ارائه گزارش ماهیانه شاخص‌های مالی	ارائه گزارش ماهیانه شاخص‌های مالی	ارائه گزارش ماهیانه شاخص‌های مالی	ارائه گزارش ماهیانه شاخص‌های مالی
تأسیس شرکت‌های جدید توسط سیستم بانکی ممنوع و نسبت به فروش دارایی‌های اضافی اقدام شود.	تأسیس شرکت‌های جدید توسط سیستم بانکی ممنوع و نسبت به فروش دارایی‌های اضافی اقدام شود.	تأسیس شرکت‌های جدید توسط سیستم بانکی ممنوع و نسبت به فروش دارایی‌های اضافی اقدام شود.	تأسیس شرکت‌های جدید توسط سیستم بانکی ممنوع و نسبت به فروش دارایی اضافی و سهام شرکت‌ها اقدام شود.
محدودیت پرداخت تسهیلات تا ۱۵ درصد سرمایه پایه بانک	محدودیت پرداخت تسهیلات تا ۱۵ درصد سرمایه پایه بانک	محدودیت در پرداخت اعتبار بین ۱۰ الی ۱۵ درصد سرمایه بانک	الزام پیروی مؤسسات مالی غیربانکی از قوانین پولی و بانکی کشور و ممانعت از فعالیت‌های خلاف قانون این مؤسسات توسط بانک مرکزی
ممنوعیت مؤسسات اعتباری در پرداخت تسهیلات به شرکت‌های تحت پوشش	راه‌اندازی سامانه خرید و فروش اوراق مشارکت	الزام بانک‌ها به ایجاد واحد ارزیابی	الزام بانک‌ها به ایجاد واحد ارزیابی
امکان بخشش وجه التزام تأخیر تأدیه دین		پیاده‌سازی بال I و اخذ آمادگی جهت اجرای بال II	پیاده‌سازی بال II
الزام اخذ مجوز توسط مؤسسات مالی غیربانکی	فراهم‌سازی تشکیلات نظارتی توسط بانک مرکزی	الزام اخذ مجوز توسط مؤسسات مالی غیربانکی تا پایان سال ۱۳۸۸	
الزام پرداخت تسهیلات به اعتبارسنجی	محدودیت پرداخت سرمایه در گردش	الزام پرداخت تسهیلات به اعتبارسنجی	-
تهیه فهرست مشتریان بد حساب و خوش حساب و تهیه بانک اطلاعات جامع مشتریان توسط بانک مرکزی	ارائه فهرست مشتریان بد حساب	عدم پرداخت تسهیلات به مشتریان بد حساب	

در صورتی که نرخ تورم در سال ۱۳۹۰ افزایش قابل توجهی داشته باشد، سپرده‌گذاران در پورتفوی دارایی‌های خود تجدید نظر می‌نمایند که این مسأله می‌تواند از یک سو امکان شکل‌گیری حساب‌های قیمتی را در سایر بازارهای دارایی فراهم کند و از سوی دیگر به معنی خروج منابع از سیستم بانکی می‌باشد

۳ الی ۵ درصد بیش از عقود مبادله‌ای می‌باشد، لذا نبایستی شاهد تغییر خاصی در ترکیب عقود باشیم. از طرف دیگر، با پایین آمدن نرخ سود عقود مشارکت، تقاضا برای این تسهیلات نیز افزایش می‌یابد که این مسأله پیامدهایی نظیر افزایش رانت، گسترش مطالبات معوق و گسترش فعالیت‌های شرکتی بانک‌ها خواهد داشت. در اینجا این نکته ضروری به نظر می‌رسد که نظام بانکی در ایران از منظر اجرای عقود

جدول ۷- وضعیت پاره‌ای از تکالیف سیستم بانکی در سال ۱۳۸۷

ردیف	نوع اقدام	در حال پیگیری	انجام نمی‌شود یا تاکنون انجام نشده است
۱	تدوین و ابلاغ نظام کیف پول الکترونیک توسط بانک مرکزی	✓	
۲	صدور مجوز تأسیس دو بانک ۱۰۰ درصد الکترونیک	✓	
۳	تهیه و دستورالعمل بانکداری توسعه‌ای توسط بانک مرکزی		✓
۴	ارائه ابزارهای نوین تأمین مالی توسط بانک مرکزی	✓	
۵	تغییر نرخ ارز اسمی معادل ۷۵ درصد مابه‌التفاوت تورم داخلی و خارجی		✓
۶	پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه تا سقف ۱۰۰ میلیون ریال		✓
۷	تخصیص کامل سپرده‌های قرض‌الحسنه به تسهیلات پس از کسور قانونی	✓	
۸	تهیه دستورالعمل تشکیل کنسرسیوم توسط بانک مرکزی		✓
۹	محرومیت و محدودیت خدمات برای مشتریان بد حساب	✓	
۱۰	تبيين قراردادهایی با نرخ سود شناور		✓
۱۱	نظارت بر مؤسسه‌های مالی غیربانکی و جلوگیری از فعالیت‌های غیرقانونی آنها	✓	
۱۲	مطالعه بانک مرکزی در خصوص شیوه‌های سپرده‌گذاری بدون سود و با حفظ ارزش سپرده	✓	
۱۳	اقدام جهت وصول مطالبات معوق	✓	

جدول ۸ - وضعیت پاره‌ای از تکالیف سیستم بانکی در سال ۱۳۸۸

ردیف	نوع اقدام	در حال انجام	انجام نمی‌شود یا تاکنون انجام نشده است
۱	برنامه زمان‌بندی وصول مطالبات معوق	✓	
۲	فروش دارایی‌های اضافی بانک‌های دولتی	✓	
۳	ارائه نحوه یکسان‌سازی حساب‌ها از سوی بانک مرکزی	✓	
۴	ارائه ضوابط تشکیل کنسرسیوم توسط بانک‌ها از سوی بانک مرکزی		✓
۵	تصویب پرداخت تسهیلات بر اساس اعتبارسنجی	✓	
۶	پرداخت ۱۰۰ درصد سپرده‌های قرض‌الحسنه پس از کسر ذخیره قانونی به صورت وام‌های قرض‌الحسنه و انجام تعدیلات لازم در این زمینه تا پایان سال ۱۳۸۸	✓	
۷	اخذ مجوز تشکیل بانک مجازی تا پایان سال ۱۳۸۸	✓	
۸	ارائه خدمات مشاوره‌ای در قالب اوراق تجاری شرکتی		✓
۹	ایجاد بانکداری توسعه‌ای و تهیه دستورالعمل‌های مربوطه از سوی بانک مرکزی		✓
۱۰	فروش سهام شرکت‌های متعلق به بانک‌های دولتی و فروش دارایی‌های مازاد	✓	
۱۱	رعایت بال (I) و اخذ آمادگی برای اجرای بال (II)	✓	
۱۲	ایجاد واحد ارزیابی پس از ۶ ماه		✓
۱۳	ارائه برنامه زمان‌بندی چگونگی مطالبات معوق		✓
۱۴	تبدیل همه حساب‌ها به حساب‌های متمرکز	✓	
۱۵	صدور کارت اعتباری	✓	
۱۶	اقدام جهت راه‌اندازی اتاق پایاپای الکترونیک از سوی بانک مرکزی و موظف نمودن بانک‌ها به عملیاتی کردن اتاق پایاپای الکترونیک ظرف ۶ ماه پس از ابلاغ بسته	✓	
۱۷	تهیه دستورالعمل در خصوص بانک‌های مجازی	✓	
۱۸	الزام بانک‌ها به دریافت کد رهگیری از بانک مرکزی جهت پرداخت تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی	✓	
۱۹	پرداخت تسهیلات بر اساس نظام بخش اعتبار	✓	

جدول ۹- وضعیت پاره‌ای از تکالیف سیستم بانکی در سال ۱۳۸۹

ردیف	نوع اقدام	در حال انجام	انجام نمی‌شود یا تاکنون انجام نشده است
۱	بازار خرید دین از سوی بانک مرکزی و مؤسسات مالی و اعتباری	✓	
۲	ارائه سازوکار لازم جهت تخصیص کامل سپرده‌های قرض‌الحسنه پس از کسورات قانونی توسط بانک مرکزی بعد از سه ماه	✓	
۳	سازوکارهای لازم جهت ارائه ابزارهای نوین	✓	
۴	تدارک تشکیلات مناسب جهت اعمال نظارت از سوی بانک مرکزی	✓	
۵	واگذاری فعالیت‌های غیربانکی مؤسسات اعتباری		✓
۶	جلوگیری از خرید و فروش وام	✓	
۷	پیشگیری از گردش وجوه بانکی در فعالیت‌های سفته‌بازی		✓
۸	به کارگیری تسهیلات در محل واقعی		✓
۹	فروش دارایی‌های مازاد توسط بانک‌ها و ارائه برنامه زمان‌بندی ظرف ۳ ماه	✓	
۱۰	واگذاری تصدی‌های غیرضروری توسط بانک مرکزی	✓	
۱۱	کاهش نرخ کارمزد خدمات الکترونیک توسط بانک مرکزی		✓
۱۲	رعایت سقف پرداخت تسهیلات	✓	
۱۳	بیمه سپرده‌های خرد		✓
۱۴	ارتباط برخط بانک مرکزی با سایر بانک‌ها	✓	

۵. پیشنهادهایی برای تدوین بسته‌های سیاستی - نظارتی در سال‌های آتی

با توجه به آسیب‌شناسی انجام شده در رابطه با تجربه تدوین بسته‌های سیاستی - نظارتی در سال‌های گذشته، پیشنهادهای زیر در رابطه با تدوین بسته‌های سیاستی - نظارتی در سال‌های آتی قابل ارائه می‌باشد:

۱. لازم است تلقی بانک مرکزی از بانک‌ها و مؤسسات مالی فعال در کشور، دچار تحول گردد و چارچوب فعالیت بانک‌ها و مؤسسات مالی بلوک‌بندی شود معیارهایی نظیر مقیاس بانک‌ها (میزان سرمایه)، نوع مالکیت و سایر شاخص‌های مرتبط می‌تواند در این بلوک‌بندی مورد استفاده قرار گیرد.
۲. لازم است به مقوله اجرای صحیح بانکداری بدون ربا توجه ویژه گردد. در این میان حل چالش‌های ساختاری نظیر چگونگی تعیین نرخ سود مشارکت از اولویت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد.
۳. به نظر می‌رسد روند حاکم بر سیاست‌های پولی اتخاذ شده در بسته‌های سیاستی گرایش به سرکوب مالی دارند، در حالی که در سایر حوزه‌های اقتصاد، دولت گرایش به آزادسازی را دنبال می‌نماید.
۴. کنترل نرخ عقود مشارکتی و نزدیک نمودن آن به نرخ عقود مبادله‌ای که برای نخستین بار در بسته ۱۳۹۰ مورد توجه قرار گرفته است با ماهیت این عقود ناسازگار می‌باشد. در همین زمینه به نظر می‌رسد مسیر درست، حرکت به سمت آزادسازی نرخ‌هاست.
۵. لازم است در بسته‌های تهیه شده به موارد اساسی دیگری نظیر دسترسی دولت به منابع مؤسسات اعتباری و بانک مرکزی و استفاده از خطوط اعتباری توسط دولت و مؤسسات اعتباری نیز ضوابط مشخصی تنظیم گردد.
۶. پیگیری کلیه مطالبات توسعه‌ای دولت از طریق سیستم بانکی می‌تواند پیامدهای منفی برای اقتصاد کشور و به خصوص سیستم بانکی به وجود آورد. لذا لازم است تشکیل نهادهای مالی جدید نظیر بانک‌های توسعه‌ای مورد توجه قرار گیرد.
۷. لازم است بسته‌های سیاستی، دارای ضمائم از جمله جدول عملکرد سال‌های گذشته باشد.

پی‌نوشت‌ها:

۱- از همین منظر اجرای ماده ۱۱ بسته ۱۳۹۰ که اشاره به تلفیق وجوه اداره شده دولتی با منابع مؤسسات اعتباری دارد، چندان قابلیت تممیم در سیستم بانکی را ندارد.

۲- تمامی جداول و نمودارها از بسته‌های سیاستی - نظارتی ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۰ بانک مرکزی اخذ شده‌اند.

منابع و مأخذ

۱. بارلرئوپ، کریستوفر. (۱۳۸۶). تفسیر گزارش‌ها و صورت‌های مالی بانک‌ها. تهران: پژوهشکده پولی و بانکی.
۲. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی. خلاصه تحولات اقتصادی کشور، سال‌های ۸۷ و ۸۸.
۳. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ترازنامه بانک مرکزی. سال‌های مختلف.
۴. معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور. (۱۳۸۷). گزارش اقتصادی سال ۱۳۸۶ و نظارت بر عملکرد سه ساله اول برنامه چهارم توسعه. تهران: مرکز مدارک علمی و انتشارات، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور.
۵. معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور. (۱۳۸۴). قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. تهران: مرکز مدارک علمی و انتشارات، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور.
۶. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، نماگرهای اقتصادی. سال‌های مختلف.
۷. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، گزیده آمارهای اقتصادی. سال‌های مختلف.
۸. امیدئزاد، محمد. (۱۳۸۹). گزارش عملکرد نظام بانکی کشور در سال ۱۳۸۸. تهران: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران.
۹. صابریان، سوده. (۱۳۸۹). ارزیابی عملکرد بانکداری خصوصی در ایران. فصلنامه تازه‌های اقتصاد، شماره ۱۲۸.

10. www.bankscope.com